

ACC. N:R M.11278:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

"1905 och -06 och kanske något på 1907 med var de mycket ute och festade, herrarna på bruket. Men de var hyggliga mot min hustru och mig, för vi fick åka till kyrkan i deras ponnyvagn när vi skulle gifta oss. Brukets blåsmusik spelade och Karl Johan Svensson körde oss.

Jag ville ju inte hit till Bromölla från början, men så lovade Appé närapå guld och gröna skogar, om jag kom. Men han hållde ju inte så mycket. Själva arbetsförhållandena tyckte jag inte var bra på den tiden, de första åren i synnerhet. Ledningen ville bara köra på. Så hade det inte varit för min hustrus gamla föräldrar här så hade jag inte varit här så länge. Men man vande sig ju. Det var ingen reda med underbasarna heller; jag tyckte inte det gick som det skulle. Jag menar de rådde sig ju rätt mycket själva. De som stod högst hos basarna hade det bättre än de andra. Det var inte så förskräckligt noga om de gjorde så mycket mer än de andra. Bl.a. var det en som hette Sven Persson. De kallte honom för Sven Brännvin. Han for till stan mitt under arbetstid och hämtade brännvin. Det pågick i åtminstone 3 år. Han fick betalt ändå för full tid. Sen delade de på spriten när han kom tillbaks. De for här mycket och sålde öl förr, och då bar de in lådor fulla med öl till arbetarna. Sen

satt de och drack under arbetstiden. Det var inga stängsel för fabriken då.

Men det var egentligen tidigt, de allra första åren innan det blev konkurs som det var sådana förhållanden. Sen blev det bättre reda. Det var ju en tid under konkursen som vi inte fick ut våra löner, men det ordnades så småningom, och på middsommarafton 1909 fick vi pengarna utdelade. De sämsta förhållandena var genast, omkring 1904-05, det var det åtminstone på reparationsavdelningen, där jag arbetade. Det var en gammal smedmästare som var förman där, och han begrep sig helt enkelt inte på det. En gång skulle vi baxa upp en stor vals på 4000 kilo och då skulle vi lägga bitar under för att få upp den. Det var alldeles för små stumpar och det sa' jag till förman men då röt han att det hade jag inte med att göra. Men så gick det olyckligt också. En bror till Martin Lindgren i Gualöv kom under valsen och dödades på fläcken. Förmannen blev avskedad efter den händelsen och fick inte komma igen sen. Han sköt sig många år efteråt, det var 'nok' en 10-12 år senare. Efter denna här episoden blev de mer försiktiga. Det var en till som förolyckades i fabriken, men det var hans egen skuld. Han fastnade i en rem. Han hette Kronkvist.

ACC. NR M.11278 : 3

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När jag kom hit så hade arbetarna 22 öre om vintern och 25 öre om sommaren. Reparatörerna hade 28 öre. Jag kom påsken 1904, och då bjöd de mig 30 öre i timmen. Jag var järnsvarvare. Så gick det till midsommar; då skulle jag få 33 öre i timmen. I uppgörelsen ingick det att jag skulle slippa betala hyra och ved. Jag betalade i alla fall hyra strax, men sen blev jag fri för det ett litet tag, jag vet inte hur länge. Min fru hade matservering därnere för brukets arbetare i 8 år. Då hade hon lokal och bränsele gratis. De betalte 1:- krona om dagen för hel kost, 3 mål och kaffe på eftermiddagen. Serveringen låg nere i samhället bredvid gamla hotellet. Vi bodde i ett av brukets hus då. 1911 flyttade vi hit till Ivetofta, men det var ett annat hus än detta som vi först kom till. Matsserveringen fanns från 1902. Den som först hade den var en fru Liljedahl, hon hade den en 4-5 år, men det blev sådan oreda med det till slut. Sen hade jag den i 8 år. Ett tag var det 30 som åt där. När min fru hade matsserveringen, så fick hon fri kol av bruket. Men det var fullkomligt omöjligt att få ha den i fred. Där var alltid ungar som gick och stal kol, hur man än bar sig åt.

Yrkesmänskorna hade 28 öre, lika vinter som sommar. I början var det så lite att göra på vintern. Men så byggde de ju det

där som de kallade slamverket, och då blev det mer arbete om vintern. Arbetarna i gemen hade 25 öre för jämnan sen det kom i gång. Själva det våta och kletiga arbetet i slammeriet gjorde galizierna. De andra var vid pumparna och fläktarna och pressarna. Pressarna hade förresten ackord. Leran var ju flytande och pressades i filter sen. I chamottefabriken var några galizfruntimmer, men det var inte många.

Appé ville gärna luras om han kunde komma åt. Han tyckte om slagsmål och uppträdde som en riktig buse ibland. Det var han som tog hit allt pack. Det var alla möjliga människor som kom hit de första åren, och man visste just inte vad det var för ena. En gång kom det några tjecker. De hade kackerlackor med sig, så det blev som en riktig farsot. Vi bodde i samma hus som de där människorna, i ett hus därnere vid sjön, och den där ohyran spred sig till allt så det var något alldeles förskräckligt. Vi kunde inte bo kvar där till slut.

7:- kr. i månaden fick arbetarna betala därnere vid sjösidan. 13:- i brukets hus, där det var trädgård. Förmännen hade gratis bostad. Det fanns en del förmän som var illojala mot bruket. De fick köpa kol till inköpspris och sen sålde de den för

ACC. NR M. 11278 :5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

högre pris till bönderna och tjänade på det. Det var ingen reda då med någonting.

Bland de första som var med när nykterhetslogen Verdandi bildades var Prins-Ola, Sven Jönsson, Martin Lindgren och Rasmussons."